

HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI DE PRIMĂ INSTANȚĂ (Camera întâi extinsă)
6 iulie 1995*

Associazione Italiana Tecnico Economica del Cemento și alții
împotriva
Comisiei Comunităților Europene

„Ajutor de stat – Remedierea unei perturbări grave a economiei unui stat membru –
Autorizarea unui regim general – Condiție de notificare a ajutoarelor specifice – Examinarea
contextului comunitar pentru ajutoarele specifice – Evaluarea economică”

Cauzele conexe T-447/93, T-448/93 și T-449/93

În cauzele conexe T-447/93, T-448/93 și T-449/93,

Associazione Italiana Tecnico Economica del Cemento, asociație de drept italian, cu sediul social în Roma, reprezentată de Wilma Viscardini Dona, avocat în Baroul din Padova, și de Éric Morgan de Rivery, avocat în Baroul din Paris, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul lui Alex Schmitt, 62, avenue Guillaume,

British Cement Association, asociație de drept englez, stabilită în Wexham Springs (Regatul Unit), **Blue Circle Industries plc**, societate de drept englez, cu sediul în Lodra, **Castle Cement Ltd**, societate de drept englez, cu sediul în Peterborough (Regatul Unit) și **The Rugby Group plc**, societate de drept englez, cu sediul social în Rugby (Regatul Unit), reprezentate de domnii Nicholas Forwood, QC, și Mark Clough, din Baroul din Anglia și Țara Galilor, mandatați de domnul Robert Tudway și de doamna Dorcas Rogers, Solicitors, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul lui Arendt & Medernach, 8-10, rue Mathias Hardt,

Titan Cement Compay SA, societate de drept elen, cu sediul în Atena, reprezentată de domnii Alastair Sutton și Daniel Bethlehem, Barristers în Baroul din Anglia și din Țara Galilor, precum și de Aristotelis Kaplanidis, avocat în Baroul din Thessaloniki, mandatați de Victor Melas, avocat în Baroul din Atena, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul lui Marc Loesch, 8-6, rue Zithe,

reclamante,

împotriva

Comisiei Comunităților Europene, reprezentată de domnii Xénophon A. Yataganas, Michel Nolin, Eric White și Daniel Calleja y Crespo, membri ai serviciului juridic, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg, la biroul domnului Georgios Kremlis, membru al serviciului juridic, Centre Wagner, Kirchberg,

pârâtă,

susținută de

Republica Elenă, reprezentată de domnii Panagiotis Kamarineas, consilier juridic în cadrul Consiliului Juridic de Stat, Panagiotis Milonopoulos, asistent juridic pe lângă Serviciul

* Limbile de procedură: engleza și franceza.

Comunităților Europene din Ministerul Afacerilor Externe, și de doamna Christina Sitara, agent judiciar în cadrul Consiliului Juridic de Stat, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg, la sediul Ambasadei Elene, 117, Val Sainte-Croix,

Heracles General Cement Company anonymos eteria, societate de drept elen, cu sediul la Likovrisi (Grecia), reprezentată de Kostas Th. Loukopoulos și Sotiris Felios, avocați în Baroul din Atena, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul lui Jos Stoffel, 21, boulevard de Verdun,

părți interveniente,

având ca obiect anularea deciziei din 1 august 1991, conținută de Comunicarea 92/C 1/03 a Comisiei efectuată în conformitate cu articolul 93 alineatul (2) din Tratatul CEE statelor membre și părților interesate privind acordarea unui ajutor societății Heracles General Cement Company, Grecia, publicată în *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene* din 4 ianuarie 1992 (JO C 1, p. 4)

TRIBUNALUL DE PRIMĂ INSTANȚĂ AL COMUNITĂȚILOR EUROPENE (Camera
întâi extinsă),

compusă din domnii J. L. Cruz Vilaça, președinte, B. Vesterdorf, A. Saggio, H. Kirschner și A. Kalogeropoulos, judecători,

grefier: domnul H. Jung,

având în vedere procedura scrisă și în urma procedurii orale din 17 ianuarie 1995,

pronunță prezenta

Hotărâre

Faptele aflate la originea litigiului

1 În cursul anului 1983, autoritățile elene au adoptat un număr de măsuri structurale destinate remedierii gravelor perturbări ale economiei țării. Printre aceste măsuri se numără adoptarea, la 5 august 1983, a „Legii 1386/83 privind organizarea în vederea redresării financiare a întreprinderilor” (denumită în continuare „Legea 1386/83”). Această lege a dus la crearea unui organism denumit „Organismos oikonomikis Anasygkrotiseos Epicheiriseon” (Organismul pentru restructurarea întreprinderilor, denumit în continuare „ORI”). Potrivit articolului 2 din această lege, ORI are ca obiect „să contribuie la dezvoltarea economică și socială a țării, prin reorganizarea financiară a întreprinderilor, importul și aplicarea de know-how străin, dezvoltarea know-how-ului național, precum și înființarea și exploatarea unor întreprinderi naționalizate sau cu capital mixt”. În vederea realizării obiectivului său, ORI are competența, în special, de a administra și conduce întreprinderi, de a participa la capital și de a acorda împrumuturi. Articolul 10 din lege permite capitalizarea datoriilor întreprinderilor vizate de emiterea de noi acțiuni.

2 Guvernul elen a aplicat, prin Decretul ministerial din 7 august 1986, dispozițiile Legii 1386/83 societății Heracles General Cement Company (denumită în continuare „Heracles”), al cărei bilanț arăta existența unui deficit considerabil după 1983. Acesta a supus-o unui regim public și a convertit în capital datoriile pe care le-a contractat față de instituțiile elene de credit, care se ridicau la 27 755 de milioane DR (aproximativ 170 de milioane ECU).

3 Heracles ocupă o poziție foarte importantă pe piața cimentului din Grecia, care numără patru mari producători: Heracles, care este cel mai important, cu peste 3 500 de angajați, societatea Titan Cement Company SA, una din reclamantele din prezentele cauze (denumită în continuare „Titan”), urmată apoi de Halkis Cement Company (denumită în continuare „Halkis”) și de Halyps Cement Company.

4 Comisia nu a fost informată despre adoptarea Legii 1386/83 de către autoritățile elene, însă a aflat de acest lucru prin alte mijloace și a inițiat împotriva acesteia, la 29 octombrie 1986, o procedură în aplicarea articolului 93 alineatul (2) din tratat (JO 1986, C 332, p. 2).

5 Comisia pare de asemenea să nu fi fost informată în prealabil de guvernul elen de faptul că Legea 1386/83 urma să fie aplicată societății Heracles în august 1986. Cu toate acestea, Comisia a fost informată de acest lucru, după acordarea ajutorului, în urma unor contacte cu societățile concurente Heracles din perioada respectivă. Acesta este motivul pentru care aceasta a ordonat guvernului elen, printr-un mesaj telex din 18 septembrie 1986, să îi aducă lămuriri cu privire la acest punct în termen de șapte zile și să-i notifice, după caz, aplicarea legii (anexa V la răspunsul Comisiei la întrebările Tribunalului, depus la 14 septembrie 1994). În urma acestei cereri, guvernul elen a furnizat, printr-o scrisoare din 10 octombrie 1986, informații detaliate, arătând, în special, că, în opinia sa, conversia datoriilor societății Heracles în acțiuni nu constituia un ajutor în sensul articolelor 92 și 93 din tratat (anexa III la răspunsul Comisiei, menționat anterior).

6 Procedura deschisă la 29 octombrie 1986 împotriva Legii 1386/83 s-a încheiat la 7 octombrie 1987 și a condus la aprobarea „punerii în aplicare a legii” în temeiul articolului 92 alineatul (3) litera (b) din tratat, pe motiv că aceasta avea ca obiect remedierea unei perturbări grave a economiei unui stat membru (Decizia 88/167/CEE a Comisiei din 7 octombrie 1981 privind Legea 1386/1983 prin care guvernul elen acordă un ajutor industriei grecești, JO L 76, p. 18, denumită în continuare „decizia din 1987”).

7 Punerea în aplicare a legii a fost totuși supusă unui număr de „condiții” stabilite la articolul 1 din decizia din 1987, printre care se numără și obligația guvernului elen de a notifica acele cazuri individuale care depășesc anumite praguri.

8 În preambulul acestei decizii, Comisia a constatat că legea și operațiunile ORI îndeplineau condițiile de punere în aplicare a articolului 92 alineatul (3) litera (b) partea a doua din tratat, având în vedere, în special, Protocolul nr. 7 din Actul privind condițiile de aderare a Republicii Elene și adaptările tratatului în ceea ce privește dezvoltarea economică și industrială a Greciei (JO 1979, L 291, p. 1, denumit în continuare „Protocolul nr. 7”). Acest protocol dispune că „în cazul aplicării articolelor 92 și 93 din Tratatul CEE, va trebui să se țină seama de obiectivele de expansiune economică și de ridicare a nivelului de trai al populației”. După ce a justificat obligația de notificare printr-o trimitere la Hotărârea Curții din 17 septembrie 1980, Philip Morris/Comisia (730/79, Rec. p. 2671), Comisia a concluzionat că legea îndeplinește condițiile de la articolul 92 alineatul (3) litera (b) din tratat și a reiterat că trebuie să își păstreze controlul cu privire la aplicarea legii (punctul V din decizia din 1987).

9 Guvernul elen a fost informat cu privire la această decizie printr-o scrisoare a Comisiei din data de 17 noiembrie 1987. În urma acestei scrisori, acesta a furnizat, prin scrisoarea din 3 decembrie 1987, informații suplimentare și detaliate privind Heracles, repetând că, în opinia sa, intervenția în cauză nu putea fi calificată drept ajutor de stat (anexa IV la răspunsul Comisiei, menționat anterior).

10 La 8 decembrie 1987, Titan a depus o plângere la Comisie împotriva acordării ajutorului în cauză societății Heracles.

11 Comisia a inițiat, printr-o scrisoare din 15 februarie 1988 adresată guvernului elen, o a doua procedură în aplicarea articolului 93 alineatul (2) din tratat privind ajutorul acordat societății Heracles. Cu privire la o creștere a exporturilor de ciment ale Greciei și a celor ale societății Heracles în special, către celelalte state membre, Comisia constată că ajutorul în cauză ar putea denatura concurența sau afecta schimburile între statele membre, în sensul articolului 92 alineatul (1) din tratat, întrucât Heracles înregistra pierderi din 1983, participând în același timp la comerțul intracomunitar. Aceasta reamintește, în continuare, că singura derogare aplicabilă ajutorului în cauză este cea prevăzută la articolul 92 alineatul (3) litera (b) din tratat, însă arată că aplicarea acestuia face obiectul anumitor condiții, care nu par să fie reunite în cazul societății Heracles.

12 La 9 martie 1988, Titan a transmis Comisiei observații suplimentare cu privire la ajutorul acordat societății Heracles.

13 În cursul procedurii administrative, Comisia a invitat, prin Comunicarea 88/C 124/04, apărută în *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene* din 11 mai 1988 (JO C 124, p. 4), părțile interesate, altele decât statele membre, să își prezinte eventualele observații privind ajutorul acordat societății Heracles în termen de o lună. Aceasta arăta că „bazându-se pe informațiile de care dispune, Comisia este de părere că ajutorul denaturează sau amenință să denatureze concurența și afectează schimburile între statele membre, în sensul articolului 92 alineatul (1) din Tratatul CEE și că acesta nu îndeplinește condițiile necesare pentru a face obiectul uneia din derogările prevăzute la alineatele (2) și (3) de la acest articol” (paragraful al șaselea din comunicare).

14 În urma acestei comunicări, mai multe concurente ale societății Heracles, printre care se numărau și reclamantele din cauzele T-447/93 și T-449/93, precum și British Cement Association (denumită în continuare „BCA”), în numele „United Kingdom Cement manufacturers”, care este una din reclamantele în Cauza T-448/93, au contactat Comisia, susținând că piața comunitară a cimentului a fost grav perturbată de intervenția autorităților elene care întărise puternic poziția concurențială a Heracles. Prin urmare, au avut loc mai multe reuniuni și schimburi de scrisori între Comisie și reclamante, pe de o parte, și între Comisie și guvernul elen, pe de altă parte.

15 Procedura administrativă a fost încheiată prin adoptarea deciziei de aprobare a ajutorului, conținută într-o scrisoare adresată guvernului elen la 1 august 1991 și publicată la 4 ianuarie 1992 drept „Comunicarea Comisiei efectuată în conformitate cu articolul 93 alineatul (2) din Tratatul CEE statelor membre și părților interesate privind acordarea unui ajutor societății Heracles General Cement Company, Grecia” (92/C 1/03, JO 1992, C 1, p. 4).

16 Aceasta este decizia care face obiectul prezentelor acțiuni. În decizia sa, Comisia face trimitere, mai întâi, la decizia sa din 1987, în care stabilise „[...] o obligație de notificare a cazurilor individuale importante, astfel încât acestea să poată fi evaluate din punctul de vedere al impactului lor asupra comerțului și asupra concurenței intracomunitare”. În continuare, aceasta regretă că guvernul elen nu a notificat „acest caz important de aplicare a Legii 1386/83”. În final, aceasta examinează informațiile furnizate între timp de guvernul elen în ceea ce privește „condițiile” prevăzute de decizia din 1987. Aceasta concluzionează că „ajutorul acordat societății Heracles în 1986, prin convertirea unei părți a ajutoarelor acesteia

în capital poate fi considerată acum compatibilă cu Decizia din 7 octombrie 1987 a Comisiei privind Legea 1386/83 menționată la al doilea paragraf din prezenta scrisoare”.

17 În paralel cu procedura privind Heracles, Comisia inițiase, la data de 3 aprilie 1989, o altă procedură în aplicarea articolului 93 alineatul (2) din tratat împotriva ajutorului acordat, în conformitate cu Legea 1386/83, societății Halkis, al treilea producător grec de ciment. Această procedură a condus la Decizia 91/144/CEE a Comisiei din 2 mai 1990 privind un ajutor acordat de guvernul elen unui producător de ciment (Halkis Cement Company) (JO L 73, p. 27, denumită în continuare „decizia Halkis”), în care se constată că ajutorul acordat societății Halkis încâlca normele prevăzute la articolul 93 alineatul (3) din tratat și era incompatibil cu piața comună prin faptul că acesta nu îndeplinea condițiile de exceptare prevăzute la articolul 92 alineatele (2) și (3) din tratat. Comisia constată în continuare că nu se îndeplineau condițiile de aplicare a derogărilor prevăzute la articolul 92 alineatul (3) literele (b) și (c), ținând seama în special de creșterea exporturilor societății Halkis către Italia. Ea concluzionează că ajutorul contravenea „interesului comun”.

Procedura

18 Prin cererea depusă la grefa Curții la 27 martie 1992, Associazione Italiana Tecnico Economica del Cemento (denumită în continuare „AITEC”), care regrupează producători italieni de ciment, a introdus o acțiune vizând anularea deciziei Comisiei din 1 august 1991, publicată la 4 ianuarie 1992.

19 De asemenea, prin cererile depuse la grefa Curții la 30 martie 1992, Titan, pe de o parte, și BCA, precum și trei din membrii săi, și anume Blue Circle Industries plc (denumită în continuare „Blue Circle”), Castle Cement Ltd (denumită în continuare „Castle”) și The Rugby Group plc (denumită în continuare „Rugby”), care sunt principalii producători de ciment din Regatul Unit, pe de altă parte, au introdus o acțiune vizând anularea aceleiași decizii.

20 Cele trei cauze, introduse în fața Curții și înscrise pe rolul instanței cu numerele C-97/92, C-105/92 și C-106/92, au fost conexate prin Ordonanța Președintelui Curții din 15 octombrie 1992 în sensul procedurii scrise, al procedurii orale și al hotărârii pronunțate.

21 Prin ordonanțele Președintelui Curții din 12 octombrie 1992 și 24 martie 1993, Republica Elenă și apoi Heracles au fost admise să intervină în sprijinul concluziilor părții în cele trei cauze, în conformitate cu cererile lor înregistrate la grefa Curții la 14, respectiv la 10 august 1992. Ele au depus memoriile în intervenție comune pentru cele trei cauze conexate la 7 decembrie 1992, respectiv la 7 iulie 1993.

22 La 27 septembrie 1993, Curtea, în conformitate cu articolul 4 din Decizia 93/350/Euratom, CECO, CEE a Consiliului din 8 iunie 1993 de modificare a Deciziei 88/591/CECO, CEE, Euratom de instituire a Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene (JO L 144, p. 21), a trimis cauzele în fața Tribunalului.

23 Procedura scrisă s-a derulat normal și s-a încheiat prin depunerea duplicii comune a Comisiei prin trei cauze conexe, la 28 ianuarie 1994. După ascultarea raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera întâi extinsă) a decis să deschidă procedura orală și a invitat părțile, prin măsuri de organizare a procedurii, să răspundă, în scris și înainte de ședință, la o serie de întrebări.

24 În ședința din 17 ianuarie 1995, au fost ascultate susținerile orale ale părților și răspunsurile acestora la întrebările orale ale Tribunalului.

Concluziile părților

25 Reclamanta AITEC solicită Tribunalului:

- să declare acțiunea admisibilă și întemeiată;
- să adopte măsuri de cercetare judecătorească;
- să anuleze Decizia din 1 august 1991 a Comisiei privind acordarea unui ajutor societății Heracles, publicată la 4 ianuarie 1992;
- să oblige Comisia la plata cheltuielilor de judecată;
- să oblige intervenientele la plata tuturor cheltuielilor aferente intervențiilor.

În cauza T-447/93, Comisia solicită Tribunalului:

- să respingă acțiunea ca inadmisibilă sau neîntemeiată;
- să oblige reclamanta la plata cheltuielilor de judecată.

Reclamantele BCA, Blue Circle, Castle și Rugby solicită Tribunalului:

- să invite Comisia să prezinte un dosar privind ajutorul acordat societății Heracles și, în special, toate proiectele de decizie care au putut fi elaborate de serviciile Comisiei și/sau prezentate Comisiei înseși;
- să anuleze decizia din 1 august 1991 a Comisiei care a luat forma unei scrisori adresate guvernului elen și publicate sub titlul „Comunicarea Comisiei efectuată în conformitate cu articolul 93 alineatul (2) din Tratatul CEE altor state membre și părților interesate privind acordarea unui ajutor societății Heracles General Cement Company, Grecia”;
- să oblige Comisia la plata cheltuielilor de judecată;
- să condamne intervenientele la plata propriilor cheltuieli de judecată și a celor efectuate de reclamante în cadrul intervențiilor.

În cauza T-448/93, Comisia solicită Tribunalului:

- să respingă acțiunea ca inadmisibilă sau, în subsidiar, ca neîntemeiată;
- să oblige reclamantele la plata cheltuielilor de judecată.

Reclamanta Titan solicită Tribunalului:

- să anuleze decizia Comisiei, adoptată în cadrul procedurii în temeiul articolului 93 alineatul (2) privind un ajutor acordat de Republica Elenă societății Heracles, menționat în Comunicarea 92/C 1/03;
- să adopte orice altă măsură pe care Tribunalul o consideră necesară;

- să oblige Comisia și intervenientele la plata cheltuielilor de judecată ale reclamantei.

În cauza T-449/93, Comisia solicită Tribunalului:

– să respingă acțiunea ca neîntemeiată;

– să oblige reclamanta la plata cheltuielilor de judecată.

Republica Elenă, în calitate de intervenientă în sprijinul concluziilor Comisiei, solicită Tribunalului în cauzele T-447/93 – T-449/93:

- să respingă acțiunile ca inadmisibile sau, în subsidiar, ca neîntemeiate;

- să oblige reclamantele la plata cheltuielilor de judecată.

Heracles, în calitate de intervenientă în sprijinul concluziilor Comisiei, solicită Tribunalului în cauzele T-447/93 – T-449/93:

- să respingă acțiunile ca inadmisibile sau ca neîntemeiate;

- să oblige reclamantele la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la admisibilitate

Cu privire la admisibilitatea acțiunii în cauza T-449/93 (Titan)

Argumentele părților

26 Comisia nu formulează observații cu privire la admisibilitatea acțiunii și lasă Tribunalului sarcina de a decide dacă reclamanta îndeplinește condițiile definite în acest sens în Hotărârea Curții din 28 ianuarie 1986, Cofaz și alții/Comisia (169/84, Rec., p. 391), adică, pe de o parte, o participare activă a reclamantei la stadiul procedurii precontencioase și, pe de altă parte, o atingere substanțială adusă poziției sale concurențiale.

27 Republica Elenă, în calitate de intervenientă în sprijinul pretențiilor Comisiei, susține că reclamanta nu a prezentat suficiente dovezi pentru a demonstra că poziția sa concurențială pe piață a fost afectată direct și individual de ajutorul în cauză și că a suferit un prejudiciu din această cauză. Prin urmare, aceasta consideră că acțiunea este inadmisibilă.

28 Heracles contestă legitimitatea interesului tuturor reclamantelor, care, în opinia sa, ar apăra prin acțiunea lor un cartel european de producători de ciment creat prin încălcarea dreptului comunitar al concurenței. Aceasta adaugă, contestând datele furnizate de reclamante, că poziția concurențială a acestora nu a fost afectată de ajutorul în cauză, astfel cum ar reflecta ameliorarea situației lor financiare în 1986, în ciuda acordării ajutorului.

29 Reclamanta susține că este al doilea producător de ciment de pe piața grecească și că este admisibil să solicite anularea deciziei care autorizează acordarea unui ajutor către Heracles, întrucât această decizie, cu toate că se adresează guvernului elen, o privește direct și individual, în sensul articolului 173 din tratat, în calitatea sa de principal concurent.

30 În ceea ce privește condițiile definite în Hotărârea Cofaz și alții/Comisia, citată anterior, reclamanta afirmă, pe de o parte, că a jucat un rol important în procedura de anchetă a

Comisiei, în special prin depunerea unei plângeri, la 8 decembrie 1987 și, ulterior, a unor observații suplimentare (anexele 6 și 7 la cerere). Reclamanta susține, pe de o parte, că ajutorul contestat i-a afectat situația concurențială și rentabilitatea pe piața cimentului, permițând principalului său concurent să își consolideze în mod artificial poziția pe piață.

31 Făcând trimitere la alegațiile Republicii Elene, reclamanta susține, în replica sa, că ea și Heracles, primele două producătoare de ciment din Grecia, se află în concurență directă în ceea ce privește aproape toate vânzările lor, nu numai pe piața grecească, ci și pe piețele de export.

32 Reclamanta adaugă, în final, că este direct vizată de către decizia în litigiu în măsura în care aceasta permite societății Heracles să păstreze beneficiul ajutorului, deși ar fi trebuit să o oblige la rambursarea acestuia.

Aprecierea Tribunalului

33 În conformitate cu articolul 173 din tratat, o persoană fizică sau juridică nu poate iniția o acțiune împotriva unei decizii adresate unei alte persoane decât în cazul în care această decizie o privește în mod direct și individual. Prin urmare, dreptul de a acționa al reclamantelor depinde mai întâi de întrebarea dacă acestea sunt vizate în mod individual de decizia adresată guvernului elen.

34 Din jurisprudența Curții reiese că dispozițiile tratatului privind dreptul justițiabililor de a introduce o acțiune nu trebuie să fie interpretate în mod restrictiv. Persoanele, altele decât destinatarii unei decizii, nu pot pretinde că aceasta le vizează în mod individual în sensul articolului 173 din tratat decât dacă decizia respectivă le aduce atingere în virtutea anumitor calități care le sunt specifice sau a unei situații de fapt care le caracterizează în raport cu orice altă persoană și, prin aceasta, le individualizează într-un mod analog cu destinatarul (Hotărârea din 15 iulie 1963, Plaumann/Comisia, 25/62 Rec. pp. 197, 222 și 223).

35 În acest sens, Curtea a hotărât că, în cazurile în care un regulament acordă întreprinderilor petente garanții procedurale, abilitându-le să îi solicite Comisiei o constatare de încălcare a normelor comunitare, aceste întreprinderi trebuie să poată introduce acțiune în scopul de a-și proteja interesele legitime (a se vedea Hotărârea Cofaz și alții/Comisia, citată anterior, considerentul 23).

36 Din această perspectivă trebuie examinat rolul jucat de întreprindere în cadrul procedurii precontencioase, întrucât Curtea a admis ca dovadă care stabilește că actul în cauză vizează întreprinderea, în sensul articolului 173 din tratat, faptul că întreprinderea respectivă s-a aflat la originea plângerii care a condus la deschiderea procedurii de anchetă, faptul că observațiile sale au fost ascultate, precum și faptul că derularea procedurii a fost într-o mare măsură determinată de observațiile sale (Hotărârea din 20 martie 1985, Timex Corporation/Consiliul și Comisia, 264/82, Rec., p. 849).

37 Aceleași considerații se aplică întreprinderilor care au jucat un rol comparabil în cadrul procedurii prevăzute la articolul 93 din tratat, în cazul în care, cu toate acestea, poziția lor pe piață este în mod substanțial afectată de măsura de ajutor care face obiectul deciziei atacate. În fapt, articolul 93 alineatul (2) recunoaște, în termeni generali, capacitatea întreprinderilor interesate de a prezenta observații Comisiei, fără a oferi totuși detalii suplimentare (a se vedea Hotărârea Cofaz și alții/Comisia, citată anterior, punctele 24 și 25).

38 În ceea ce privește rolul jucat de reclamantă în cadrul procedurii prevăzute la articolul 93 din tratat, trebuie să se arate că reclamanta a depus o plângere detaliată, la 8 decembrie 1987, la Comisie, împotriva ajutorului acordat societății Heracles (anexa 6 la cerere) și că aceasta a furnizat informații detaliate în cursul procedurii (a se vedea observațiile din 9 martie și din 9 iunie 1988, anexele 7 și 8 la cerere).

39 În ceea ce privește întrebarea dacă poziția reclamantei pe piață a fost în mod substanțial afectată de măsura în cauză, este necesar să se arate că reclamanta a pus accentul în special pe faptul că rentabilitatea sa a fost afectată de ajutorul contestat, în măsura în care acesta din urmă i-a permis principalului său concurent să își consolideze poziția concurențială pe piață. În fapt, rentabilitatea vânzărilor sale pe piața internă a scăzut din cauza prețurilor de vânzare scăzute artificial, impuse de guvernul elen, pe care Heracles le putea practica datorită ajutoarelor de care beneficia. După abrogarea controlului intern al prețurilor în 1989, guvernul elen a făcut uz de participația sa majoritară în cadrul Heracles pentru a menține prețurile la un nivel scăzut în mod artificial. Reclamanta a demonstrat, prin tabelele anexate la replica sa, că ea și Heracles, primele două producătoare de ciment din Grecia, se află în concurență directă în ceea ce privește aproape toate vânzările lor, nu numai pe piața grecească, ci și pe piețele de export, ceea ce confirmă un document prezentat de Heracles, și anume anexa 3 la memoriul în intervenție. Anexa 4 la respectivul memoriu în intervenție permite, de asemenea, să se stabilească faptul că acest raport de concurență există („În anumite circumstanțe, Titan se poate retrage unilateral din Regatul Unit [...] știind [totuși] că Heracles o va înlocui probabil în Tilbury”).

40 Cu toate că nu este nevoie ca, în faza de examinare a admisibilității, Curtea să se pronunțe printr-o hotărâre definitivă cu privire la raporturile de concurență dintre reclamantă și Heracles, este suficient să se constate că reclamanta, contrar aprecierilor Republicii Elene și ale societății Heracles, a arătat în mod pertinent, prin trimitere la circumstanțe specifice, motivele pentru care decizia Comisiei ar putea să îi lezeze interesele, afectându-i în mod substanțial poziția pe piața în cauză (a se vedea Hotărârea Cofaz și alții/Comisia, citată anterior, punctul 28).

41 În ceea ce privește întrebarea dacă reclamanta este vizată direct, este suficient să se observe că decizia Comisiei, care concluzionează cu privire la compatibilitatea ajutorului în cauză cu tratatul, nu a diminuat în niciun fel efectele ajutorului contestat, chiar dacă reclamanta ceruse o decizie a Comisiei de abrogare sau de modificare a ajutorului menționat. În aceste condiții, trebuie așadar recunoscut faptul că reclamanta este direct vizată de decizia în litigiu (a se vedea Hotărârea Cofaz și alții/Comisia, citată anterior, punctul 30).

42 Rezultă așadar că actul atacat o vizează direct și individual pe reclamantă, în sensul articolului 173 din tratat.

Cu privire la admisibilitatea acțiunii în cauza T-447/93 (AITEC)

Argumentele părților

43 Deși nu a invocat excepția de inadmisibilitate, Comisia invită Tribunalul să examineze admisibilitatea acțiunii. Aceasta se îndoiește că reclamanta, în calitate de asociație profesională de producători de ciment, este vizată direct și individual de această decizie, în sensul articolului 173 tratat, chiar presupunând că aceasta îi regroupează pe toți producătorii din sectorul în cauză din țara sa.

44 Comisia se prevalează de Hotărârea Cofaz și alții/Comisia, citată anterior, pentru a susține că a doua condiție, conform căreia reclamanta ar trebui să își vadă poziția concurențială afectată în mod substanțial de decizia atacată, nu poate fi îndeplinită, întrucât reclamanta, în calitate de asociație, nu are o poziție concurențială pe piața în cauză. Temeinicia acestei teze a fost confirmată de Curte în hotărârile sale din 2 februarie 1988, Van der Kooy și alții/Comisia (67/85, 68/85 și 70/85, Rec., p. 219) și din 24 martie 1993, CIRFS și alții/Comisia (C-313/90, Rec., p. I-1125), care au subordonat dreptul de a acționa al unui organism profesional sau al unei asociații unor condiții extrem de limitate care nu sunt îndeplinite de reclamantă.

45 Mai mult, Comisia contestă faptul că reclamanta a fost un interlocutor privilegiat pentru ea și subliniază că reclamanta nu a arătat cum i-au fost afectate interesele, în calitate de asociație, prin decizia în litigiu.

46 Republica Elenă, în calitate de intervenientă, susține în mod expres că acțiunea este inadmisibilă pentru aceleași motive. Aceasta consideră că reclamanta nu a prezentat suficiente dovezi pentru a demonstra că poziția sa concurențială pe piață a fost afectată direct și individual de măsura în cauză sau că aceasta a suferit un prejudiciu în consecință.

47 Intervenienta Heracles adaugă că exporturile sale către restul Comunității au început în 1986 nu ca rezultat al măsurii de ajutor în cauză, ci prin faptul că piețele către care producătorii greci exportau în mod tradițional ciment, cum ar fi Egiptul, încetaseră să mai fie deținuți pentru exporturile lor. De altfel, în același an și din aceleași motive, Titan a început, de asemenea, să exporte ciment către restul Comunității.

48 Reclamanta susține că acțiunea sa este admisibilă. Aceasta face trimitere la obiectul său social, care este acela de a proteja interesele tehnico-economice ale producătorilor de ciment din Italia, și la faptul că 30 din 42 de producători italieni de ciment se numără printre membrii săi.

49 În ceea ce privește prima din condițiile evocate în Hotărârea Cofaz și alții/Comisia, reclamanta susține că, în cursul procedurii precontencioase, a furnizat multe informații precise și detaliate Comisiei și a fost astfel interlocutorul său privilegiat, ceea ce aceasta a recunoscut, de altfel, în mod expres. În calitate de organizație reprezentativă a membrilor săi, reclamanta are ca obiect statutar apărarea intereselor acestora și doar ea poate regrupa obiectiv și confidențial informațiile necesare apărării intereselor comune ale membrilor săi.

50 Reclamanta susține că a doua condiție stabilită de Comisie în Hotărârea Cofaz și alții/Comisia este, de asemenea, îndeplinită. Într-adevăr, jurisprudența Curții a evoluat progresiv. Considerând inițial că o asociație care acționează în calitate de reprezentantă a unei categorii de antreprenori nu poate fi vizată individual de un act care aduce atingere intereselor generale ale respectivei categorii, aceasta a recunoscut ulterior că asociațiile sau organizațiile profesionale sunt vizate în mod individual, atunci când acestea apără interesele membrilor lor în cursul procedurii administrative, iar ele sau operatorii pe care acestea îi reprezintă sunt în concurență cu beneficiarul (beneficiarii) ajutorului contestat. Această evoluție a jurisprudenței reiese din Hotărârea Van der Kooy și alții/Comisia, citată anterior, care nu a definit condițiile obiective care trebuie îndeplinite de către asociațiile reclamante, dar care face ca admisibilitatea acțiunilor să depindă de circumstanțele din fiecare speță. Această deschidere a jurisprudenței își are originea în Ordonanța Curții din 30 septembrie 1992, Landbouwschap/Commission (C-295/92, Rec. p. I-5003), a fost adoptată în Hotărârea CIRFS și alții/Comisia, citată anterior, și a fost confirmată ulterior în hotărârile Curții din 19 mai 1993, Cook/Comisia (C-198/91, Rec., p. I-2487), și din 15 iunie 1993, Matra/Comisia (C-225/91, Rec., p. I-3203; a se vedea, de asemenea, Hotărârea din 14 noiembrie 1984, Intermills/Comisia, 323/82, Rec., p. 3809). Aceste două ultime hotărâri au consacrat dreptul

tuturor persoanelor « interesate » în sensul articolului 93 alineatul (2) și, prin urmare, în special al organizațiilor profesionale de a introduce o acțiune în anulare.

51 Reclamanta consideră că circumstanțele din speță trebuie să determine Tribunalul să declare admisibilă acțiunea sa. În fapt, aceasta arată că în cererea sa, ea a făcut trimitere la observațiile pe care le formulase în cadrul procedurii în temeiul articolului 93 alineatul (2) din tratat și, mai ales, la observațiile pe care le trimisese printr-o scrisoare din 7 iunie 1988 Comisiei (anexa 4 la cerere) și că, în replica sa, ea se bazase pe mai multe tabele și statistici pentru a arăta că membrii săi sunt în concurență cu Heracles. În acest context, aceasta a explicat că doisprezece din membrii săi (identificați în mod individual), care operau în porturile în care exporturile societății Heracles erau debarcate, au pierdut, în termeni de cote de piață, echivalentul creșterii exporturilor societății Heracles, care se ridică la o pierdere globală de aproximativ 186 de miliarde LIT (a se vedea pp. 23, 26 și nota 26 din replică).

52 În final, reclamanta afirmă că ar fi contrar cerințelor unei bune administrări a justiției să se admită mai întâi că o asociație prezintă argumentele și apără interesele membrilor săi, în cursul procedurii precontencioase, pentru a facilita raporturile cu Comisia, și să se ceară ulterior ca fiecare din membrii asociației să introducă o acțiune proprie.

Aprecierea Tribunalului

53 Este necesar să se examineze dacă, la fel ca în Cauza T-449/93 (Titan), reclamanta este vizată direct și individual de decizia în litigiu. Cu toate acestea, reclamanta fiind o asociație care nu produce ea însăși ciment, interesele sale trebuie apreciate diferit de cele ale reclamantei Titan.

54 Este necesar să se reamintească în acest context că, în conformitate cu jurisprudența Curții, apărarea intereselor generale nu este suficientă pentru a stabili admisibilitatea unei acțiuni în anulare introduse de o asociație (Hotărârea Curții din 14 decembrie 1962, Confédération nationale des producteurs de fruits et légumes și alții/Consiliu, 16/62 și 17/62, Rec., p. 901, 919, 920, Ordonanța Curții din 11 iulie 1979, Fédération nationale des producteurs de vins de table et vins de pays/Comisia, 60/79, Rec., p. 2429, 2432, și Hotărârea Curții din 10 iulie 1986, DEFI/Comisia, 282/85, Rec., p. 2469, punctele 16–18).

55 În acest sens, Tribunalul arată că reclamanta se bazează pe faptul că situația concurențială a unora din membrii săi a fost substanțial afectată. Aceasta susține că, prin observațiile sale în cursul procedurii administrative, a stabilit că s-a adus atingere intereselor specifice ale anumitor membri ai săi.

56 Tribunalul constată că reclamanta a explicat, în observațiile trimise la 7 iunie 1988 (a se vedea anexa 4 la cerere) Comisiei, că denaturările concurenței fuseseră cauzate de ajutorul contestat, făcând trimitere la tabelul 3 (p. 3) și că trebuia ca întreprinderile cele mai vizate, reluate ca exemplu în tabelul 3 menționat, să oprească anumite procese de ardere și să închidă anumite unități de producție. Mai mult, acest tabel conține estimări, pentru porturile de debarcare relevante, ale posibilelor importuri din Republica Elenă, în comparație cu producția unităților de producție ale societăților italiene vecine. Prin urmare, acesta compară în special producția individuală de ciment a societăților Italcementi, Cementir și Moccia în 1987 și efectivele acestora cu estimările posibilelor importuri derulate prin porturile Chioggia, Livorno și Napoli.

57 De asemenea, reclamanta a susținut în replica sa (p. 26 și nota 26) că doisprezece din membrii săi, stabiliți în zonele de debarcare ale importurilor grecești, printre care se numără

societățile Cementir, Moccia și Italcementi, au suferit pierderi estimate la 186 de miliarde LIT.

58 Tribunalul consideră că, prin prezentarea acestor elemente, reclamanta a arătat în mod pertinent că poziția concurențială pe piața italiană a cel puțin trei din membrii săi a fost afectată de importurile de ciment din Grecia favorizate de ajutorul în cauză. Dacă este fără îndoială adevărat că reclamanta nu s-a limitat la a apăra interesele acestor întreprinderi întrucât le-a citat drept exemple ale pericolului care amenința industria italiană a cimentului în ansamblu, nu este mai puțin adevărat că, prezentându-le ca aparținând grupului „celor mai interesate” întreprinderi (p. 3 din anexa 4 la cerere), aceasta a susținut situația lor individuală. Cererea conține așadar o descriere a poziției concurențiale a acestor întreprinderi care le diferențiază în raport cu alte întreprinderi din sector.

59 Pe de altă parte, trebuie să se arate că, dacă aceste trei întreprinderi, care au participat la procedura administrativă prin intermediul Confindustria și AITEC (a se vedea anexa 4 la cerere), introduseră o acțiune în anulare făcând trimitere la datele din prezenta cerere, examinate mai sus, această acțiune ar fi fost admisibilă întrucât ele ar fi arătat astfel în mod pertinent, prin anexa 4 la prezenta cerere, că poziția lor pe piață risca să fie substanțial afectată prin ajutorul aprobat de decizia Comisiei, ceea ce era de ajuns pentru a demonstra că acestea erau vizate individual în sensul articolului 173 din tratat. În ceea ce privește întrebarea dacă acestea sunt direct vizate, trebuie să se facă trimitere la punctul 41 al prezentei hotărâri.

60 În aceste împrejurări, este necesar să se arate că reclamanta a apărut interesele individuale ale unora din membrii săi încercând, în același timp, să îi protejeze pe cei din întregul sector. Spre deosebire de reclamantele din cauzele citate la punctul 54, se poate considera că reclamanta, prin introducerea acțiunii sale, i-a înlocuit pe cel puțin trei din membrii săi, care, având în vedere elementele conținute de cerere, ar fi putut introduce ei înșiși o acțiune admisibilă. În speță, Tribunalul consideră, prin urmare, că acțiunea colectivă introdusă prin intermediul asociației prezintă avantaje procedurale, permițând să se evite introducerea unui număr mare de acțiuni diferite împotriva aceluiași decizii, fără a exista riscul ca articolul 173 din tratat să fie eludat printr-o astfel de acțiune colectivă.

61 Trebuie să se adauge că reclamanta, reprezentând interesele anumitor membri ai săi în cursul procedurii administrative și în fața Tribunalului, a acționat în conformitate cu articolul 3 din statutul său, care prevede că obiectul său este „[...] acela de a proteja interesele tehnico-economice ale categoriei pentru dezvoltarea economiei sectorului”.

62 Rezultă că reclamanta, din moment ce a protejat, în cadrul unei proceduri în temeiul articolului 93 alineatul (2) din tratat, interesele unora din membrii săi în conformitate cu puterile care îi sunt conferite prin statutul său, fără ca membrii respectivi să se fi opus și a demonstrat că acești membri sunt vizati direct și individual de o decizie a Comisiei, trebuie să fie considerată ca vizată individual în sensul articolului 173 din tratat și să nu fie asimilată unei asociații care nu a participat la procedura administrativă sau care nu a apărut decât interese generale.

63 În ceea ce privește întrebarea dacă reclamanta este direct vizată de decizia atacată, trebuie să se facă trimitere la punctul 41 al prezentei hotărâri. Decizia a lăsat intacte efectele ajutorului în litigiu, cu toate că reclamanta ceruse, în interesul membrilor săi menționați anterior, o decizie a Comisiei de abrogare sau de modificare a ajutorului în cauză.

Cu privire la admisibilitatea acțiunii în cauza T-448/93 (BCA și alții)

Argumentele părților

64 Această acțiune este introdusă de BCA și de trei societăți membre ale acesteia: Blue Circle, Castle și Rugby. Cele trei întreprinderi sunt primii trei producători principali de ciment din Regatul Unit, responsabili pentru aproape întreaga producție de ciment. BCA este succesoare a societății „Cement Makers Federation” (CMF), care era, până în 1987, asociația comercială a industriei britanice de ciment, ai cărei membri erau, de asemenea, cele trei întreprinderi. Obiectivele BCA sunt, în special, „să reprezinte, să promoveze și să protejeze producția de ciment și interesele persoanelor active din sectorul respectiv”, precum și să „acționeze ca un canal de comunicare între membrii asociației și organizațiile supranaționale și departamentele și agențiile corespunzătoare ale acestora” și, de asemenea, „prin toate mijloacele posibile, să promoveze, să susțină sau să conteste măsurile legislative sau alte măsuri în Marea Britanie sau în altă parte” [a se vedea „Memorandum of Association”, paragraful 3 literele (b), (h), (i), anexat la cerere].

65 Comisia își exprimă îndoielile cu privire la admisibilitatea acțiunii, astfel cum a făcut și în Cauza T-447/93 (a se vedea mai sus considerentele 43 și 44).

66 Pe de o parte, Comisia se întreabă dacă cele trei reclamante au jucat un rol activ în cursul procedurii administrative și dacă acest rol a fost suficient de important, în măsura în care doar BCA a prezentat observații printr-o scrisoare foarte scurtă din 9 iunie 1988, în care aceasta nu indica numele întreprinderilor pe care le reprezenta.

67 Pe de altă parte, aceasta susține, cu sprijinul Republicii Elene și al societății Heracles, că reclamantele nu au adus suficiente dovezi clare prin care să arate în ce mod ajutorul acordat societății Heracles le-a afectat direct și individual poziția pe piață, în special în ceea ce privește BCA, care, în calitate de asociație profesională, nu ar fi putut fi afectată de acest ajutor.

68 Reclamantele consideră că acțiunea lor este admisibilă întrucât sunt vizate direct și individual de decizia atacată, în sensul articolului 173 tratat, astfel cum a interpretat Curtea în special în Hotărârea Cofaz și alții/Comisia, citată anterior.

69 În ceea ce privește participarea acestora la procedură, întreprinderile susțin că ele își exprimaseră deja opiniile cu privire la ajutorul acordat societății Heracles – atât în nume propriu, cât și prin asociația lor din perioada respectivă, CMF – în special în cursul reuniunilor cu Lord Cockfield și M. Sutherland, membri ai Comisiei, la 5 septembrie 1989, cu domnia Narjes și Sutherland, membri ai Comisiei, la 29 septembrie 1986 și cu domnul Sutherland, la 6 noiembrie 1986. Ele au fost astfel primele care să conteste acest ajutor ilicit. Acestea adaugă că tocmai informațiile pe care reclamantele le comunicaseră în prealabil Comisiei au determinat-o pe aceasta să-i ceară guvernului elen, la 18 septembrie 1989, informații cu privire la ajutorul contestat. Mai mult, reclamantele fac trimitere la observațiile scrise pe care acestea le-au prezentat, prin intermediul BCA, la 9 iunie 1988, drept răspuns la comunicarea Comisiei din 1988.

70 În ceea ce privește afectarea poziției lor pe piață, reclamantele arată că, în ceea ce o privește, Comisia a constatat că Heracles era responsabilă, din 1986, de aproximativ jumătate din exporturile de ciment din Grecia și de aproximativ 70 % din importurile de ciment grecești în Regatul Unit. Mai mult, ajutorul contestat a făcut posibilă o creștere sensibilă a exporturilor societății Heracles către Regatul Unit: de la 12 500 de tone în 1986, importurile societății Heracles au crescut la 480 000 de tone în 1990 (anexa 2 la memoriul în replică). Reclamantele deduc din aceasta că ajutorul acordat societății Heracles le-a afectat grav poziția

pe piața în cauză pe termen lung. Dovezile prezentate în cadrul procedurii descrise de Heracles împotriva unui cartel european al cimentului confirmă analiza efectului ajutorului, prin faptul că acestea arată că pe o piață cum este cea a cimentului chiar și o ușoară modificare a volumului importurilor are un efect semnificativ asupra evoluției prețurilor.

71 În cursul procedurii orale, BCA a subliniat că ea îi reprezintă pe toți producătorii de ciment din Regatul Unit. Reclamantele au precizat că Regatul Unit, având în vedere numărul și situația porturilor, este una din piețele europene cu o concurență foarte puternică în ceea ce privește vânzarea de ciment.

72 Reclamantele adaugă că, în Hotărârea Cook/Comisia, citată anterior, Curtea a extins condițiile de admisibilitate ale acțiunilor definite în Hotărârea Cofaz și alții/Comisia, citată anterior, în sensul că orice persoană interesată care a participat efectiv la o procedură inițiată de Comisie în temeiul articolului 93 alineatul (2) din tratat are calitatea de a introduce o acțiune în temeiul articolului 173 din tratat în ceea ce privește decizia Comisiei de închidere a procedurii.

73 Comisia face trimitere, în duplică, la Hotărârile Curții Van der Kooy și alții/Comisia și CIRFS și alții/Comisia, citate anterior, pentru a susține că BCA, în calitate de asociație de întreprinderi, nu are dreptul să introducă o acțiune (a se vedea punctul 44 de mai sus).

74 Comisia adaugă în continuare că nu au existat exporturi de ciment grecești în Regatul Unit înainte de 1986, ceea ce dovedește că poziția concurențială a reclamantei nu putea fi afectată la data acordării ajutorului.

Aprecierea Tribunalului

75 Mai întâi, trebuie examinată admisibilitatea acțiunii, astfel cum a fost introdusă de reclamantele Blue Circle, Castle și Rugby, cu privire la criteriile care au fost definite mai sus (a se vedea punctele 33–37).

76 În ceea ce privește participarea la pregătirea procedurii prevăzute la articolul 93 alineatul (2), Tribunalul constată că reclamantele au afirmat, în baza dosarelor lor interne și fără a fi contrazise de Comisie, că reprezentantele lor și cele ale CMF au participat la reuniunile ținute cu reprezentanți ai Comisiei la 5 și 29 septembrie, precum și la 6 noiembrie 1986. Reuniunea din 5 septembrie 1986 avea ca obiect în special examinarea ajutorului acordat producătorilor greci printr-o reducere a datoriilor lor către companiile naționale de electricitate. În cursul reuniunii din 29 septembrie 1986, întreprinderile britanice au evidențiat transformarea în capital a datoriilor societății Heracles. Anterior reuniunii din 6 noiembrie 1986, directorii întreprinderilor, precum și reprezentantul CMF, au pregătit un memorandum pentru această reuniune, care conținea în special o analiză detaliată a situației societății Heracles înainte și după transformarea datoriilor, precum și a tuturor efectelor de denaturare cauzate de ajutor.

77 Confruntată cu afirmații atât de precise din partea reclamantelor, Comisia nu se poate limita la a declara că se află în imposibilitatea de a confirma sau de a infirma că astfel de reuniuni au avut loc, deoarece nu a reușit să găsească nicio dovadă scrisă (a se vedea răspunsul Comisiei din 14 decembrie 1994), cu atât mai mult cu cât scrisoarea din partea BCA către Comisie, din 9 iunie 1988, confirmă că în 1986 au avut loc contacte între „UK cement makers” și Comisie. În aceste circumstanțe, trebuie să se constate că reclamantele au luat parte la pregătirea procedurii prevăzute la articolul 93 alineatul (2) din tratat.

78 Rămâne așadar să se examineze în continuare dacă reclamantele au luat parte de asemenea la procedura prevăzută la articolul 93 alineatul (2), după deschiderea acesteia de către Comisie. În acest sens, trebuie să se examineze conținutul scrisorii reclamantei BCA din 9 iunie 1988. În această scrisoare, pe de o parte, BCA face trimitere la reuniunile la care au participat producătorii de ciment din Regatul Unit (the UK cement makers) în 1986. Pe de altă parte, aceasta afirmă că producătorii din Regatul Unit își „reiterează” obiecțiile. Întrucât producătorii în cauză erau cei care au participat la reuniunile din 1986, printre care se numără așadar și cele trei reclamante, Tribunalul trebuie să constate că acestea din urmă și-au reiterat obiecțiile în 1988, prin intermediul societății BCA și, așadar, au participat de asemenea la procedura prevăzută la articolul 93 alineatul (2) din tratat.

79 Pe de altă parte, Comisia nu poate pretinde, astfel cum a făcut în ședință, că participarea reclamantelor s-a limitat numai la o teză care arată că ajutoarele acordate societății Heracles vor denatura concurența și vor afecta comerțul intracomunitar. În fapt, prin „reiterarea” obiecțiilor formulate în 1986, reclamantele au făcut trimitere clară la toate discuțiile pe care le-au avut cu Comisia în 1986.

80 În ceea ce privește afectarea poziției lor pe piață, Tribunalul constată că cele trei întreprinderi, care sunt primii trei producători de ciment din Regatul Unit, au arătat în mod pertinent că situația lor concurențială este afectată de decizia Comisiei, în măsura în care aceasta întărește considerabil situația financiară a concurentului lor grec, Heracles, și îi permite acestuia să exporte în Regatul Unit la prețuri mai competitive decât înainte. Tribunalul constată că, în faza examinării admisibilității, dovezile prezentate de reclamante sunt suficiente pentru a arăta că decizia Comisiei le poate afecta în mod substanțial poziția pe piața în cauză și că, prin urmare, le vizează în mod individual.

81 În ceea ce privește întrebarea dacă reclamantele sunt direct vizate de decizia atacată, trebuie să se facă trimitere la punctul 41 al prezentei hotărâri.

82 Având în vedere că este vorba de una și aceeași acțiune, nu este necesară examinarea capacității de a acționa a reclamantei BCA (a se vedea Hotărârea CIRFS și alții/Comisia, citată anterior, punctul 31).

Cu privire la interesul de a acționa al celor trei reclamante

83 Tribunalul consideră că trebuie să examineze obiecția adusă de Heracles împotriva admisibilității celor trei acțiuni, întemeiată pe caracterul nelegitim al „interesului” reclamantelor, ale căror acțiuni urmăresc protejarea pretinsului cartel de producători europeni de ciment.

84 În această privință, trebuie remarcat că Heracles nu a menționat legătura existentă între aceste acțiuni și pretinsul cartel. Întrucât nu s-a stabilit relevanța argumentelor societății Heracles în prezenta procedură, nu există niciun temei pentru a stabili lipsa interesului de a acționa al reclamantelor. Mai mult, decizia Comisiei privind existența unui cartel nu este încă definitivă, întrucât face obiectul altei proceduri în fața Tribunalului.

85 Din cele menționate anterior rezultă că cele trei acțiuni sunt admisibile.

Cu privire la fond

86 Reclamanta Titan invocă mai motive în sprijinul acțiunii sale în anulare. Tribunalul consideră că trebuie examinate două din aceste motive care sunt întemeiate, unul din ele pe

inaplicabilitatea derogărilor prevăzute la articolul 92 alineatul (2) din tratat și pe principiile generale ale articolului 92 alineatul (3), iar celălalt pe inaplicabilitatea articolului 92 alineatul (3) litera (b) din tratat.

87 Reclamanta AITEC invocă patru motive în sprijinul acțiunii sale în anulare. Tribunalul consideră că trebuie examinat, alături de motivele invocate de Titan, motivul întemeiat pe încălcarea deciziei din 1987 și pe nerespectarea obligației de a examina impactul ajutorului asupra concurenței și comerțului intracomunitar, întrucât se confundă cu acestea, precum și argumentele prezentate de reclamantă în cadrul celui de-al treilea motiv (încălcarea articolului 190 din tratat), care se referă la o pretinsă eroare a Comisiei în ceea ce privește raportul dintre producția exportată și producția totală a societății Heracles.

88 Reclamantele BCA, Blue Circle, Castle și Rugby invocă în principal trei motive în sprijinul acțiunii lor în anulare. Este necesar să se examineze în detaliu argumentele reclamantelor referitoare la lipsa unei analize a compatibilității ajutorului cu piața comună (a treia parte din primul motiv) și la aprecierea eronată a faptelor, în special în raport cu decizia din 1987, cu decizia Halkis și cu deplasarea către alte state membre a sarcinii cauzate de supracapacitatea structurală a industriei grecești a cimentului (a cincea parte a primului motiv).

Cu privire la motivele și argumentele din Cauza T-449/93 (Titan)

1. Inaplicabilitatea derogărilor prevăzute la articolul 92 alineatul (2) din tratat și a principiilor generale de la articolul 92 alineatul (3) din tratat.

89 Reclamanta susține, în principal, că respectiva conversie în capital a datoriilor societății Heracles, efectuată de guvernul elen prin intermediul ORI, constituie un ajutor în sensul articolului 92 alineatul (3) din tratat. Acest ajutor este discriminatoriu, denaturează concurența între Heracles și alți producători, atât în Grecia, cât și pe piața comună și afectează comerțul între statele membre.

90 Comisia, precum și Republica Elenă recunosc faptul că măsura de care a beneficiat Heracles constituie un ajutor care denaturează sau riscă să denatureze concurența în sensul articolului 92 alineatul (3) din tratat.

91 Cu toate acestea, Heracles pune sub semnul întrebării faptul că măsura în cauză constituie un ajutor în sensul articolului 92 alineatul (1) din tratat, chiar dacă recunoaște că nu are decât un interes teoretic în această chestiune. În fapt, aceasta consideră că orice mare creditor privat ar fi acționat la fel ca ORI și ar fi investit suma în cauză pentru a-și păstra investiția. Mai mult, această strategie a avut succes întrucât guvernul elen a reușit să își vândă acțiunile deținute la Heracles societății Calcestruzzi și băncii naționale.

92 După ce a afirmat că ajutorul în cauză nu putea beneficia de niciuna din derogările prevăzute la articolul 92 alineatul (2) din tratat, reclamanta susține că principiile generale de la articolul 92 alineatul (3) din tratat au fost interpretate eronat de Comisie, neținând seama de faptul că derogările pe care le prevede trebuie interpretate cu strictețe pentru a asigura buna funcționare a pieței comune.

93 Reclamanta consideră că ajutorul nu a fost evaluat de Comisie în conformitate cu principiile de drept și cu politicile comunitare și că aceasta nu a plasat ajutorul respectiv în contextul global al industriei și pieței comunitare a cimentului, astfel cum se prevede la articolul 92 alineatul (1) din tratat. Comisia a consolidat astfel avantajul ilicit conferit

societății Heracles, cu atât mai mult cu cât a condamnat în același timp, în cadrul unei proceduri paralele, un ajutor acordat societății Halkis.

94 Reclamanta susține că decizia din 1987 și condițiile pe care le impune constituie un cadru insuficient și inadecvat pentru evaluarea compatibilității ajutorului cu dreptul comunitar. Aceasta consideră că, fără a lua în considerare efectul ajutorului asupra concurenței și asupra schimburilor comunitare, Comisia a concluzionat că „ajutorul [...] poate fi considerat acum compatibil” cu decizia din 1987, întrucât, pentru a-și justifica schimbarea de atitudine în raport cu anul 1987, aceasta s-a limitat la a afirma că guvernul elen răspunsese obiecțiilor formulate de Comisie.

95 Reclamanta afirmă, în replica sa, că declararea legii-cadru drept compatibilă în general cu tratatul, cu toate că nu avea niciun efect concret, nu scutea Comisia de obligația de a examina dacă intervenții specifice ale ORI erau compatibile cu decizia din 1987 și cu tratatul. În decizia sa din 1987, Comisia, departe de încerca să stabilească un cadru general exhaustiv, a cerut, dimpotrivă, ca astfel de cazuri importante să îi fie notificate individual. Din considerentele deciziei rezultă că, în conformitate cu principiile pe care le aplică în mod tradițional în materie de ajutoare de stat, Comisia își propunea să evalueze astfel de cazuri.

96 Comisia admite că ajutorul acordat societății Heracles „denatura sau risca să denatureze concurența în sensul articolului 92 alineatul (1) din tratat”, însă aceasta consideră că ajutorul în cauză putea beneficia de derogarea prevăzută la articolul 92 alineatul (3) litera (b) din tratat, având în vedere că acesta era destinat remedierii unei perturbări grave a economiei grecești și că îndeplinea condițiile prevăzute în decizia din 1987 care definea cadrul juridic aplicabil în speță. Această decizie autoriza regimul general instituit de Legea 1386/83 și, prin urmare, măsurile specifice adoptate în cadrul acesteia, cu condiția ca acestea să îndeplinească cerințele prevăzute de decizia-cadru (a se vedea concluziile avocatului general M. Darmon din Hotărârea Curții din 15 decembrie 1988 Irish Cement/Comisia, 166/86 și 220/86, Rec., p. 6473, p. 6487).

97 Comisia adaugă că faptul că ajutorul în cauză fusese deja acordat înainte ca decizia din 1987 să fie adoptată nu are niciun efect în acest sens, întrucât, la adoptarea acestei decizii, aceasta știa că legea fusese deja aplicată în trecut. Comisia îi arătase clar, în decizia sa, guvernului elen că toate măsurile importante de aplicare a legii trebuia notificate, dacă fuseseră luate anterior sau ulterior deciziei din 1987.

98 În sprijinul afirmațiilor Comisiei în acest sens, Republica Elenă subliniază, asemenea societății Heracles, că decizia din 1987 constituie cadrul juridic al deciziei în litigiu și că, întrucât aceasta nu a fost niciodată contestată, ea a devenit incontestabilă din punct de vedere juridic. Or, această decizie din 1987 a recunoscut că Legea 1386/83 putea beneficia de derogarea prevăzută de partea a doua a articolului 92 alineatul (3) litera (b) din tratat, coroborat cu Protocolul nr. 7.

99 Pe de altă parte, aceasta susține că poziția concurențială a societății Heracles a fost examinată de Comisie în raport cu cea a principalilor săi concurenți europeni, ulterior măsurii de ajutor în cauză. Aceasta a constatat că, după 1985, piețele pe care Heracles opera în țări terțe s-au restrâns simțitor și că, prin urmare, Heracles era în căutarea de noi piețe. Totuși, aceasta a constatat că, din totalul exporturilor de ciment din Grecia în Italia, Heracles nu deținea decât o cotă redusă, adică 34 %, partea rămasă fiind deținută în mare parte de Titan. Republica Elenă deduce din acestea că susținerea privind lipsa unei examinări a poziției concurențiale a societății Heracles în raport cu alți producători este lipsită de temei.

100 Republica Elenă adaugă că din partea V a paragrafului al cincilea din Decizia din 1987 reiese că s-a ținut suficient seama de riscul perturbării pieței comunitare de ciment în cadrul acestei decizii.

101 Heracles susține că, în cadrul unei proceduri împotriva unui cartel european al producătorilor de ciment, Comisia a stabilit că exporturile sale constituiau amenințarea principală pentru producătorii europeni și „riscau” să creeze un comerț de ciment intracomunitar inexistent până atunci. Articolul 92 din tratat impune, pentru a fi aplicabil, existența unui comerț între statele membre. Concluzia acesteia este că, în lipsa unui comerț intracomunitar, articolul 92 din tratat nu se aplică. Aceasta adaugă că exporturile de ciment din Grecia către alte state membre au început abia în 1986.

102 Comisia, în duplica sa, susține că decizia din 1987, prin autorizarea regimului general de ajutoare pe motiv că acesta era destinat remedierii unei perturbări grave a economiei unui stat membru, îi limita serios puterea de apreciere în ceea ce privește ajutoarele specifice. Totuși, aceasta a examinat dacă ajutorul era legat de plan de restructurare, dacă Heracles își mărise capacitatea de producție și dacă intenționa să preia una din întreprinderile care înregistrau pierderi, mărindu-și astfel capacitatea de producție și denaturând concurența. Prin aceasta, ea a evaluat suficient efectele ajutorului asupra concurenței intracomunitare.

2. Inaplicabilitatea articolului 92 alineatul (3) litera (b) din tratat

103 Reclamanta susține că, în ciuda celor afirmate în decizia în litigiu, derogarea prevăzută la articolul 92 alineatul (3) litera (b) din tratat nu se aplică ajutoarelor în cauză. Reclamanta reiterează faptul că, făcând trimitere exclusiv la decizia din 1987, Comisia nu se putea sustrage obligației care îi revenea de a examina compatibilitatea ajutorului în cauză cu tratatul. În fapt, această decizie a fost adoptată ulterior acordării ajutorului. Or, Comisia era obligată să examineze compatibilitatea ajutorului cu tratatul la data acordării acestuia și prin trimitere la cadrul juridic care prevala în acea perioadă. Prin urmare, decizia din 1987 nu poate constitui temeiul examinării care trebuia efectuată de Comisie. În fine, reclamanta reiterează că, în decizia Halkis, Comisia a ajuns la o concluzie diferită de cea a deciziei în litigiu.

104 Comisia susține că ajutorul în cauză putea beneficia de derogarea prevăzută la articolul 92 alineatul (3) litera (b) din tratat, întrucât aceasta îndeplinește condițiile enunțate în decizia din 1987 de autorizare a unui regim general, în special în ceea ce privește monitorizarea efectelor ajutorului.

105 În ceea ce privește decizia Halkis, Comisia, asemenea intervenientelor, subliniază că faptele care au stat la baza acesteia erau diferite de cele din prezenta speță.

106 În răspunsul la întrebările Tribunalului, Comisia a reiterat că, în cursul adoptării deciziei din 1987, nu examinase compatibilitatea cu piața comună a ajutoarelor specifice care fuseseră deja acordate la data respectivă, dar că a rezervat această examinare deciziilor pe care trebuia să le adopte în urma notificărilor ajutoarelor individuale care urmau să fie făcute ulterior, în conformitate cu decizia din 1987. Comisia a adăugat, de asemenea, că, fiind vorba de un caz de aplicare a unui regim aprobat în prealabil în temeiul articolului 92 alineatul (3) litera (b) din tratat, singura obligație care îi revenea Comisiei era aceea de a verifica că ajutorul în cauză îndeplinea condițiile în care regimul respectiv fusese aprobat. Comisia susține în continuare că, în speță, ea nu era obligată, la închiderea procedurii, să aprecieze impactul ajutorului în cauză asupra comerțului și asupra concurenței intracomunitare, întrucât această apreciere fusese deja făcută, nu numai în cursul adoptării deciziei din 1987, ci, de asemenea,

în cursul deschiderii procedurii. Respectarea condițiilor impuse prin această decizie urmăreau în mod clar să permită ca ajutorul în cauză să poată fi declarat compatibil cu piața comună în ciuda impactului său asupra comerțului și concurenței. Acesta este motivul pentru care Comisia s-a limitat, în decizia sa de închidere a procedurii, să verifice dacă erau îndeplinite condițiile sale din decizia din 1987.

Cu privire la motivele și argumentele părților în Cauza T-447/93 (AITEC)

1. Încălcarea deciziei din 1987 prin faptul că nu s-a examinat de către Comisie impactul ajutorului asupra concurenței și asupra comerțului comunitar

107 Reclamanta susține că decizia din 1987 prevede obligația Comisiei de a examina dacă ajutoarele acordate în baza Legii 1386/83 afectează schimburile intracomunitare. Aceasta consideră așadar că, în loc să își întemeieze decizia numai pe interesul Republicii Elene, care acordase ajutorul, Comisia ar fi trebuit să stabilească impactul ajutorului în cauză asupra poziției concurențiale a societății Heracles în raport cu cea a celorlalți producători comunitari de ciment.

108 Reclamanta insistă asupra faptului că, în decizia sa din 1987, Comisia împărtășea ideea că aplicarea acesteia în cazul ajutoarelor individuale nu trebuia să aibă ca efect întărirea poziției concurențiale a întreprinderilor beneficiare în raport cu cea a întreprinderilor din celelalte state membre. Or, aplicarea deciziei din 1987 în cazul ajutorului acordat societății Heracles a consolidat în mod clar poziția concurențială a acesteia în raport cu cea a întreprinderilor italiene.

109 Comisia susține că, întrucât ajutorul societății Heracles a fost acordat în cadrul unui regim de ajutoare aprobat în prealabil, singura sa obligație era aceea de a verifica dacă ajutorul contestat îndeplinea condițiile prevăzute la articolul 1 din decizia din 1987. Comisia trebuia așadar să asigure doar faptul ca Heracles să nu se afle într-o poziție concurențială mai puternică decât ar fi fost în cazul în care dificultățile care au dat naștere la decizia din 1987 nu ar fi existat. Comisia consideră că a îndeplinit complet această sarcină, astfel cum arată decizia atacată.

110 Reclamanta consideră că nu se poate pretinde de către Comisie că a apreciat validitatea deciziei atacate în raport doar cu decizia din 1987, întrucât, la data acordării ajutorului, în 1986, această decizie nu exista. În replica sa, reclamanta precizează că obligația Comisiei de a examina impactul ajutorului derivă exclusiv de la articolul 92 din tratat. Ea adaugă că faptul că, în cererea sa și-a întemeiat această obligație pe decizia din 1987, reflectă doar motivul său în subsidiar în cazul în care Tribunalul consideră că această decizie constituie singurul cadru legal pentru aprecierea ajutorului în cauză. Tribunalul constată că, în acest mod, reclamanta a adăugat la motivul său în vederea stabilirii unei omisiuni din partea Comisiei un argument suplimentar care demonstrează obligația de a acționa a Comisiei.

2. Caracterul eronat al aprecierii Comisiei privind raportul între producția exportată și producția totală a societății Heracles și a producătorilor greci, pe de o parte, și a altor producători, pe de altă parte

111 Reclamanta susține că decizia atacată se bazează pe afirmații nefondate care nu îi permit instanței să controleze legalitatea motivelor sale. În fapt, aceste afirmații se bazează pe probe care nu corespund celor menționate în decizia de deschidere a procedurii. Comisia s-a bazat doar pe afirmațiile, de altfel insuficiente, ale guvernului elen. Examinarea făcută de Comisie scoate în evidență, conform reclamantei, o eroare manifestă de apreciere și o insuficiență a

motivării, datorate în special faptului că aceasta nu a luat în considerare faptul că producătorii greci și, în special, Heracles, exportă în jur de 50 % din producția lor, în comparație cu numai 5 % – 10 % în cazul producătorilor din celelalte state membre.

112 Comisia nu vede relevanța argumentului reclamantei în cadrul prezentei cauze și observă că întreprinderile grecești au avut întotdeauna exporturi mari. Comisia adaugă în continuare că acest fapt nu este pertinent în cadrul unei decizii de aplicare a unui regim general aprobat în prealabil.

Motivele și argumentele părților din Cauza T-448/93 (BCA și alții)

1. Încălcarea articolului 93 alineatul (2) din tratat prin faptul că nu s-a examinat de către Comisie compatibilitatea ajutorului cu piața comună

113 Reclamantele susțin că, în mod eronat, Comisia a considerat că din compatibilitatea ajutorului în cauză cu decizia din 1987 rezultă în mod automat compatibilitatea acestuia cu piața comună. Faptul că acesta era justificat la data respectivă nu era de natură să justifice toate ajutoarele acordate ulterior. Mai mult, ținând seama de îmbunătățirea situației economiei grecești, Comisia însăși a cerut ca alte ajutoare care favorizează exportul să fie reduse treptat și apoi eliminate până în ianuarie 1990 (a se vedea Decizia 86/614/CEE a Comisiei din 16 decembrie 1986 de modificare a Deciziei 85/594/CEE a Comisiei de aprobare a luării anumitor măsuri de salvagardare de către Grecia, în temeiul articolului 108 alineatul (3) din Tratatul CEE; JO L 357, p. 28).

114 Pe de altă parte, reclamantele arată că există o contradicție manifestă între conținutul comunicării privind deschiderea procedurii și cel al deciziei atacate. În prima, Comisia a plecat de la ideea că, de fapt, compatibilitatea ajutorului nu trebuia să fie evaluată exclusiv în raport cu decizia din 1987, ci, de asemenea, în raport cu un context comunitar, cel puțin în cazurile importante pentru care se cerea o notificare.

115 Comisia trimite mai întâi reclamantele la raționamentul pe care ele îl prezintă în cadrul unei alte părți a motivului, și anume că aprecierea ajutorului trebuia să se efectueze în ceea ce privește condițiile de la data la care acesta a fost acordat. În acest sens, Comisia observă că piețele către care producătorii greci exportă în mod tradițional erau situate în principal în Extremul Orient, în Africa de Nord și în Statele Unite. Doar în urma prăbușirii acestor piețe, începând din 1985, producătorii greci de ciment au încercat să caute debușeuri pe piața comunitară. Anterior acestei perioade, nu au avut practic loc schimburi comerciale între Republica Elenă și restul Comunității.

116 Comisia susține că, ținând seama de faptul că ajutorul către Heracles a fost acordat în cadrul unui regim de ajutoare aprobat în prealabil, singura sa obligație era aceea de a verifica dacă ajutorul contestat îndeplinea condițiile prevăzute la articolul 1 din decizia din 1987. Întrucât ajutorul respecta aceste condiții, putea beneficia de derogarea prevăzută la articolul 92 alineatul (3) litera (b) din tratat.

2. Caracterul eronat al aprecierii faptelor în lumina deciziei din 1987 și caracterul discriminatoriu al deciziei în litigiu în raport cu decizia Halkis, în ceea ce privește, în special, deplasarea poverii cauzate de supracapacitatea structurală a industriei grecești de ciment către alte state membre

117 Reclamantele susțin că, prin faptul că nu s-a asigurat că ajutorul acordat societății Heracles denatura concurența, astfel cum cerea decizia din 1987, Comisia a comis o eroare evidentă de apreciere a faptelor.

118 Reclamantele arată că exporturile de ciment din Grecia către alte state membre au crescut considerabil între 1986 și 1990. Acestea consideră că decizia atacată a reușit să deplaseze către alte state membre povara generată de supracapacitatea structurală a industriei grecești de ciment, cu toate că scopul deciziei din 1987 era tocmai acela de a evita un astfel de rezultat. Acestea subliniază, pe de altă parte, că, în decizia Halkis, Comisia a constatat că ajutoare similare ajutoarelor în cauză erau incompatibile cu piața comună.

119 În cadrul ședinței, reclamantele au adăugat că, prin configurația geografică, Regatul Unit este expus în special exporturilor de ciment efectuate pe nave.

120 Comisia, susținută de interveniente, respinge aceste afirmații ale reclamantelor. Aceasta menționează diversele particularități ale pieții cimentului pe care și-a întemeiat decizia și reamintește că dispune de o putere discreționară în domeniu pentru care nu poate fi sancționată decât în caz de eroare evidentă.

121 În final, Comisia repetă că creșterea exporturilor de ciment din Grecia în Comunitate este imputabilă prăbușirii, începând din 1985, a exporturilor către piețele tradiționale ale producătorilor greci, și anume Orientul Mijlociu, Africa de Nord și Statele Unite ale Americii. Situația societății Heracles în acest sens nu este diferită de cea a altor producători, poate cu excepția faptului că ajutorul contestat i-a permis să se restabilească financiar și să profite de oportunitățile oferite de piață asemenea concurenților greci.

Aprecierea Tribunalului

122 Tribunalul arată, cu titlu preliminar, că Heracles nu poate, în calitatea sa de intervenientă, să pună sub semnul întrebării faptul că măsura contestată în prezenta cauză constituie un ajutor în sensul tratatului. În fapt, intervenienta acceptă litigiul în stadiul în care acesta se află în momentul intervenției sale, în conformitate cu articolul 93 alineatul (4) din Regulamentul de procedură al Curții, aplicabil intervenției societății Heracles anterior trimiterii prezentelor cauze în fața Tribunalului. Or, în speță, trebuie să se constate că decizia în litigiu se bazează pe constatarea că măsura în cauză constituie un ajutor în sensul tratatului și că acest punct nu este contestat de părțile principale. Prin urmare, susținând că nu par a fi îndeplinite condițiile de aplicare a articolului 92, Heracles modifică cadrul litigiului definit de cerere și de memoriul în apărare, prin nerespectarea articolului 93 alineatul (4) din Regulamentul de procedură al Curții. Rezultă că acest mijloc de apărare trebuie considerat inadmisibil.

123 Pe fond, Tribunalul constată că toate reclamantele susțin, în esență, că, pentru a aprecia compatibilitatea ajutorului în cauză cu tratatul, Comisia nu putea să se limiteze la a examina dacă îndeplinește condițiile prevăzute de decizia din 1987, care declara compatibil cu tratatul regimul de ajutoare instituit prin Legea 1386/83 în baza căreia fusese acordat. Potrivit reclamantelor, Comisia ar fi trebuit să efectueze o examinare specifică a compatibilității ajutorului în cauză cu piața comună. Prin urmare, trebuie să se stabilească mai întâi domeniul de aplicare al deciziei din 1987 și să se verifice apoi dacă decizia în litigiu nu încalcă dispozițiile deciziei din 1987, precum și dispozițiile articolului 92 din tratat.

Cu privire la domeniul de aplicare al deciziei din 1987

124 Tribunalul constată că, în decizia din 1987, Comisia a aprobat punerea în aplicare a Legii 1386/83 pe motiv că aceasta îndeplinea condițiile articolului 92 alineatul (3) litera (b) partea a doua din tratat, citit în lumina Protocolului nr. 7, întrucât aceasta avea ca obiect remedierea unui grave perturbări a economiei în Republica Elenă. După ce a expus situația economică a acestui stat membru, Comisia a subliniat că intervențiile individuale ale ORI, efectuate în baza acestei legi, vizaseră 45 de întreprinderi, dintre care 23, inclusiv Heracles, care nu fuseseră lichidate, asigurau în jur de 20 % din locurile de muncă din industria din Republica Elenă. Rezultă că decizia recunoaște că operațiunile ORI puteau, în general, remedia respectiva perturbare.

125 Cu toate acestea, trebuie să se arate că decizia din 1987, chiar dacă a aprobat punerea în aplicare a Legii 1386/83, nu a aprobat toate intervențiile individuale ale ORI. În fapt, prin articolul 1 alineatul (2) litera (a) din decizia sa, Comisia a supus punerea în aplicare a Legii 1386/83 următoarei condiții:

„Guvernul elen notifică acele cazuri individuale de intervenție în întreprinderi supuse legii, cu trei sute sau mai mulți angajați în sectoarele insensibile și o sută sau mai mulți angajați în sectoarele sensibile.”

126 În considerentele deciziei sale, Comisia justifică impunerea acestei „condiții” explicând că „într-o decizie care autorizează un regim general de ajutoare de stat, Comisia are puterea de a impune condiții care rezultă din aprecierea sa a regimului, inclusiv, după caz, o obligație de notificare a cazurilor individuale importante, astfel încât acestea să poată fi evaluate din punctul de vedere al impactului lor asupra comerțului și asupra concurenței intracomunitare”. În această privință, Comisia trebuie să țină seama de considerațiile de politică comunitară: Aceasta rezultă din hotărârea pronunțată de Curte în cauza [...] Philip Morris împotriva Comisiei [...], în care Curtea a arătat clar [...] că aprecierile pe care le implică punerea în aplicare a derogărilor prevăzute la articolul 92 alineatul (3) literele (a), (b) și (c) trebuie făcute într-un « context comunitar »” (punctul V paragraful al patrulea din decizia din 1987).

127 Tribunalul consideră că din formularea „condiției” de notificare și din justificarea acesteia reiese că Comisia a considerat, în ceea ce privește cazurile care depășesc pragurile stabilite de decizia din 1987, că doar constatarea în sine a perturbării grave a economiei nu este suficientă pentru a legitima ajutorul în cauză. Fără a pune în discuție, pe viitor, existența regimului general de ajutoare aprobat ca urmare a perturbării grave a economiei grecești, Comisia a considerat așadar că intervențiile de o anumită importanță efectuate de ORI trebuiau să fie supuse unei examinări specifice în vederea stabilirii, pe de o parte, dacă acordarea ajutorului îndeplinea „condițiile” prevăzute de decizia din 1987 și, pe de altă parte, dacă acesta nu avea ca rezultat faptul că întreprinderile în cauză „ajung să se găsească vis-à-vis de industriile altor state membre într-o poziție concurențială mai puternică decât cea pe care ar fi avut-o dacă dificultățile nu s-ar fi produs deloc” (a se vedea punctul V din decizie). Faptul că însăși Comisia considera că era obligată să aprecieze efectul ajutoarelor acordate de ORI asupra schimburilor intracomunitare este susținut de trimiterea din decizie (punctul V) la Hotărârea Philip Morris/Comisia, în care Curtea a aprobat efectuarea unei astfel de examinări de către Comisie (punctele 11 și 12 ale hotărârii citate anterior). Mai mult, trebuie să se constate că necesitatea unei astfel de examinări, prevăzute de decizia din 1987, corespunde finalității articolului 92 din tratat, care, în calitate de regulă de concurență, urmărește să împiedice, în principiu, ca acordarea de ajutoare de către statele membre să nu denatureze concurența sau să afecteze comerțul intracomunitar.

128 Din considerentele precedente rezultă că, în ceea ce o privește, Comisia a considerat, în decizia din 1987, că articolul 92 alineatul (3) litera (b) partea a doua din tratat poate cere,

potrivit circumstanțelor în care regimul de ajutoare în cauză a fost aprobat, o examinare specifică a compatibilității ajutoarelor individuale care să meargă dincolo de constatarea existenței unei perturbări grave a economiei statului membru în cauză. În speță, Comisia a arătat, pe de altă parte, că existența unei perturbări grave a economiei grecești nu era suficientă pentru a permite să se considere că ajutoarele individuale importante acordate în conformitate cu Legea 1386/83 erau compatibile cu articolul 92 alineatul (3) litera (b) partea a doua din tratat.

129 Rezultă că, în ceea ce privește ajutoarele care depășesc pragurile prevăzute de decizia din 1987, obligația de notificare, chiar după acordarea ajutorului, trebuie interpretată drept o rezervă la aprobarea conținută de decizia însăși asemenea celei definite în Hotărârea Curții din 5 octombrie 1994 Italia/Comisia (C-47/91, Rec., p. I-4635, punctele 21 și 22), în timp ce, în ceea ce privește ajutoarele de mai mică importanță, această decizie poate fi interpretată drept o aprobare definitivă a ajutoarelor acordate pe baza regimului general autorizat. Prin urmare, Comisia nu poate pretinde că decizia sa aprobă într-o manieră generală toate ajutoarele acordate în baza Legii 1386/83, astfel cum era cazul în cauzele Irish Cement/Comisia, citate anterior. În fapt, în aceste cauze, regimurile de ajutoare regionale fuseseră aprobate într-o manieră generală de Comisie, fără ca aceasta să solicite notificarea cazurilor importante sau să formuleze o rezervă în ceea ce privește aprobarea acestor cazuri. Întrucât regimul însuși face obiectul examinării prevăzute la articolul 93 alineatul (1) din tratat și deoarece a fost aprobat pe această bază, măsurile sale de execuție nu trebuia să fie notificate, nici examinate de Comisie, spre deosebire de cazul din speță.

130 În ceea ce privește faptul că intervenția specifică a ORI în favoarea societății Heracles avusese deja loc anterior adoptării deciziei din 1987, trebuie reamintit că această împrejurare era cunoscută de Comisie la data la care aceasta a aprobat decizia (a se vedea mesajul telex din 18 septembrie 1986). În acest sens, Comisia a regretat, în decizia în litigiu, că guvernul elen nu a notificat „acest caz important de aplicare a Legii 1386/83 în favoarea societății Heracles.” Comisia a subliniat în mod corect că nu efectuase, în 1987, nicio examinare a ajutoarelor specifice care fuseseră deja acordate, ci că rezervase examinarea respectivă pentru momentul în care primea notificările ajutoarelor individuale în conformitate cu obligația de notificare menționată în decizia din 1987. Această interpretare a deciziei este confirmată de formularea articolului 1 alineatului (2), conform căruia condițiile pe care le enunță se aplică „oricărei intervenții a ORI”, ceea ce arată că, în ceea ce privește ajutoarele acordate, Comisia a dorit să obțină o „notificare” ulterioară acestora, pentru ca acestea „să poată fi apreciate din punctul de vedere al impactului lor asupra comerțului și asupra concurenței intracomunitare” (a se vedea punctul V din decizia din 1987). Rezultă că ajutorul acordat societății Heracles, chiar dacă este anterior deciziei din 1987, este supus obligației prevăzute la articolul 1 alineatul (2) litera (a) din această decizie.

131 Ar trebui adăugat că, în acest sens, apărarea Comisiei este contradictorie. În fapt, aceasta explică, pe de o parte, în răspunsurile la întrebările Tribunalului, că nu a examinat, în 1987, compatibilitatea cu piața comună a ajutoarelor specifice care fuseseră anterior acordate și că urma să le examineze după primirea notificării acestor ajutoare în conformitate cu articolul 1 alineatul (2) litera (a) din decizia din 1987. Pe de altă parte, susține în același timp că, fiind vorba de un caz de aplicare a unui regim aprobat în prealabil în baza articolului 92 alineatul (3) litera (b) din tratat, nu avea altă obligație decât să verifice că ajutorul respectiv fusese acordat în conformitate cu condițiile de aprobare a regimului menționat, pe motiv că această compatibilitate cu piața comună fusese deja examinată în cadrul deciziei din 1987. În ceea ce privește examinarea acestor condiții, Comisia adaugă că singura condiție care trebuia examinată era aceea legată de lipsa creșterii capacității de producție, întrucât, în lipsa unei astfel de creșteri, orice efect asupra pieței comune ar fi în mod necesar exclus.

132 În final, trebuie să se arate că, în ciuda celor prezentate de guvernul elen (a se vedea punctul 100 de mai sus), punctul V al deciziei din 1987 nu conține nicio evaluare a pieții comunitare a cimentului.

Cu privire la decizia în litigiu

133 Tribunalul constată că, în decizia în litigiu, Comisia a reamintit că notificarea cazurilor individuale importante fusese cerută „astfel încât să poată fi examinate din punctul de vedere al incidenței lor asupra schimburilor intracomunitare și concurenței”. Cu toate acestea, trebuie să se arate că, în decizia în litigiu, Comisia s-a limitat la a examina consecințele ajutorului pe teritoriul Greciei, bazându-se pe răspunsurile date de guvernul elen la obiecțiile formulate inițial de Comisie.

134 Rezultă că decizia atacată este viciată de o contradicție a motivării cu privire la acest punct (a se vedea în același sens Hotărârea Curții din 14 septembrie 1994, Spania/Comisia, C-278/92, C-279/92 și C-280/92, Rec., p. I-4103).

135 Mai mult, trebuie reamintit că, în speță, Comisia s-a limitat să constate că ajutorul în cauză îndeplinea condițiile deciziei din 1987, având în vedere în special lipsa creșterii capacităților de producție și a viabilității întreprinderii. Dacă aceste elemente trebuia cu siguranță să fie luate în considerare pentru a examina compatibilitatea ajutorului cu piața comună, nu este mai puțin adevărat că acestea sunt insuficiente pentru a ajunge la o concluzie în acest sens, întrucât decizia din 1987 cerea Comisiei să examineze de asemenea în ce măsură concurența putea fi denaturată și dacă schimburile comunitare puteau fi afectate. Or, o astfel de examinare nu a fost deloc efectuată de Comisie, după cum a admis chiar aceasta.

136 În ceea ce privește obiecția guvernului elen, conform căreia teza reclamantelor nu recunoaște Protocolul nr. 7, care prevede că „în cazul aplicării articolelor 92 și 93 din Tratatul CEE, va trebui să se țină seama de obiectivele de expansiune economică și de creștere a nivelului de trai al populației”, trebuie să se observe că această dispoziție nu constituie o excepție de la articolele 92 și 93 din tratat, dar că impune doar Comisiei să ia în considerare, în cursul evaluării efectelor unui ajutor acordat unei întreprinderi grecești, obiectivele enunțate în acest protocol. Aceasta nu o scutește în niciun fel de examinarea prevăzută la articolele 92 și 93 din tratat și, în special, de examinarea impactului ajutorului asupra concurenței și asupra comerțului intracomunitar.

137 Din considerentele precedente rezultă că nu a fost respectat domeniul de aplicare al obligației de către Comisie, pe care i le impuneau decizia din 1987 și articolul 92 din tratat, să examineze dacă ajutorul în cauză nu denatura concurența și nu afecta comerțul intracomunitar. Rezultă că decizia în litigiu este viciată de o eroare de drept care a determinat Comisia să procedeze la o examinare incompletă a ajutorului în cauză (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 24 ianuarie 1992, La Cinq/Comisia, T-44/90, Rec., p. II-1, punctele 62, 83 și 95).

Cu privire la efectul ajutorului asupra concurenței și asupra comerțului intracomunitar

138 Tribunalul arată că intervenientele și Comisia susțin că, în 1986, nu exista niciun schimb de ciment între Republica Elenă și celelalte state membre și că, în consecință, comerțul intracomunitar nu ar fi putut fi afectat de ajutorul contestat. Tribunalul constată că aceste argumente constituie un mijloc de apărare invocat în subsidiar, care trebuie examinat deoarece eroarea de drept comisă de Comisie și consecințele sale în ceea ce privește examinarea

impactului ajutoarelor notificate asupra concurenței și asupra comerțului intracomunitar nu pot antrena anularea deciziei în litigiu dacă se dovedește că o astfel de examinare era inutilă din cauza situației de fapt care prevalează în sectorul cimentului.

139 În acest sens, trebuie să se arate că argumentul Comisiei este întemeiat pe situația pieței cimentului la data acordării ajutorului. Cu toate acestea, trebuie să se constate că, la data respectivă, orientarea exporturilor de ciment din Grecia către alte state membre ale Comunității era previzibilă. În fapt, piețele tradiționale de export ale producătorilor greci se prăbușiseră, ceea ce implica faptul că schimburile intracomunitare deja existente urmau să crească în mod semnificativ. Anexa 1 la memoriul în intervenție al societății Heracles demonstrează că aceasta începuse deja în 1986 să exporte ciment către alte state membre ale Comunității. Acest lucru este confirmat prin decizia Halkis (partea IV).

140 În aceste împrejurări, Comisia era obligată să examineze efectele pe care ajutorul le-ar fi putut avea asupra concurenței și asupra comerțului intracomunitar.

141 Or, din decizia atacată reiese că, la data plății ajutorului, Comisia nu a efectuat o examinare a efectelor previzibile asupra concurenței și asupra comerțului comunitar. Mai mult, ea nu a examinat nici efectele reale ale ajutorului pe care le-ar fi putut lua în considerare ca elemente de fapt, din moment ce ea a hotărât cu privire la compatibilitatea cu tratatul după cinci ani de la plata respectivului ajutor.

142 În lumina considerentelor anterioare, este necesar să se constate faptul că, prin omiterea examinării impactului ajutorului în cauză asupra concurenței și asupra comerțului intracomunitar, Comisia a comis o eroare de drept (a se vedea Hotărârea La Cinq/Comisia, citată anterior, punctele 94-96).

143 Prin urmare, fără a fi necesar să se pronunțe cu privire la celelalte motive invocate și să se procedeze la măsurile de cercetare judecătorească cerute de reclamante, trebuie anulată decizia atacată.

Cu privire la cheltuielile de judecată

144 În conformitate cu articolul 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, partea care cade în pretenții este obligată la plata cheltuielilor de judecată, în cazul în care s-a solicitat acest lucru de către partea care a câștigat. Întrucât Comisia a căzut pretenții, trebuie obligată la plata cheltuielilor de judecată, inclusiv a celor efectuate de reclamante, cu excepția celor cauzate de intervenții. Intervențiile își suportă propriile cheltuieli de judecată, precum și pe cele efectuate de reclamante în cadrul intervențiilor.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera întâi extinsă)

hotărăște:

1) Decizia din 1 august 1991, conținută de Comunicarea 92/C 1/03 a Comisiei dată în conformitate cu articolul 93 alineatul (2) din Tratatul CEE statelor membre și părților interesate privind acordarea unui ajutor societății Heracles General Cement Company, Grecia, publicată în *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene* din 4 ianuarie 1992 (JO C 1, p. 4) se anulează.

2) Obligă Comisia la plata propriilor cheltuieli de judecată, precum și a celor efectuate de reclamante, cu excepția celor cauzate de intervenții.

3) Obligă intervenientele la plata propriilor cheltuieli de judecată, precum și a celor efectuate de reclamante în cadrul intervențiilor.

Cruz Vilaça

Vesterdorf

Saggio

Kirschner

Kalogeropoulos

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 6 iulie 1995.

Grefier

H. Jung

Președinte

J.L. Cruz Vilaça